

Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny
ul. Nowolipie 13/15, 00-150 Warszawa
tel./fax: 022 635 93 95; 022 887 81 40
federacja@federa.org.pl; www.federa.org.pl

Warszawa, dnia 19 grudnia 2016 r.

Sz. P. Anna Zalewska
Minister Edukacji Narodowej
al. J. Ch. Szucha 25
00-918 Warszawa

Szanowna Pani Minister!

Federacja na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny od 25 lat zajmuje się prawami reprodukcyjnymi kobiet w Polsce. U podstaw zdrowia reprodukcyjnego leży przede wszystkim dopasowana do wieku edukacja od jak najwcześniejszych etapów rozwoju dzieci i młodzieży.

Zapewnienie rzetelnej edukacji seksualnej od lat jest przedmiotem zaleceń wobec Polski ze strony wielu międzynarodowych organów ochrony praw człowieka. Do zapewnienia w ramach standardowych programów nauczania obowiązkowej, kompleksowej, dostosowanej do wieku i prowadzonej przez odpowiednio przygotowaną kadrę, edukacji na temat zdrowia i praw seksualnych i reprodukcyjnych dziewcząt i chłopców, w tym na temat odpowiedzialnych zachowań seksualnych, zapobiegania ciąży w zbyt młodym wieku oraz chorobom przenoszonym drogą płciową, zobowiązał Polskę Komitet do spraw Likwidacji Dyskryminacji Kobiet (pkt 31c Uwag Końcowych z dnia 7 listopada 2014 r.). Bardzo podobne rekomendacje sformułował również Komitet Praw Dziecka (pkt 39a Uwag Końcowych z dnia 2 października 2015 r.). Poszerzenie programów edukacyjnych i uświadamiających dotyczących prawa do zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego zalecił ostatnio Polsce także Komitet Praw Człowieka (pkt 24c Uwag Końcowych z dnia 4 listopada 2016 r.). Jednym z zaleceń Komitetu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych było natomiast promowanie kompleksowej i odpowiedniej dla wieku edukacji seksualnej dla obu płci w szkołach i w warunkach nieformalnych (pkt 46c Uwag Końcowych z dnia 7 października 2016 r.).

Jak wynika z badań przeprowadzonych przez Instytut Badań Edukacyjnych "Opinie i oczekiwania młodych dorosłych (osiemnastoletków) oraz rodziców dzieci w wieku szkolnym wobec edukacji dotyczącej rozwoju psychoseksualnego i seksualności" (Warszawa 2015 r.) prowadzone dotychczas w Polsce zajęcia z zakresu edukacji seksualnej, chociaż w przeważającej mierze oceniane pozytywnie, nie zawsze w pełni odpowiadają

Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny
ul. Nowolipie 13/15, 00-150 Warszawa
tel./fax: 022 635 93 95; 022 887 81 40
federacja@federa.org.pl; www.federa.org.pl

wspomnianym wyżej standardom. Aż 10% badanych osiemnastolatków stwierdziło, że w ich gimnazjum nie odbywały się zajęcia “wychowania do życia w rodzinie”. W opinii jednej trzeciej osiemnastolatków, którzy uczestniczyli w zajęciach, nauczane treści nie odpowiadały ich potrzebom. Na niedoskonałości prowadzonych zajęć “wychowania do życia w rodzinie” wskazują również badania przeprowadzone przez dr hab. M. Bieńko, prof. dr. hab. Z. Izdebskiego i dr K. Węża opublikowane w raporcie “Kontrola realizacji prawa młodzieży do edukacji seksualnej” (wydanym przez Federację na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny oraz Grupę Edukatorów Seksualnych “Ponton”, Warszawa 2016). Zarówno język używany podczas lekcji, jak i dobór tematów noszą znamiona stereotypizacji i patriarchalności. Nauczycielom brakuje kwalifikacji i kompetencji, bywają zawstydzeni tematami z zakresu seksualności człowieka i unikają poruszania takich zagadnień podczas zajęć, wbrew wyraźnym potrzebom uczniów i uczennic omawiania tematów takich jak np. różne orientacje seksualne, aborcja, antykoncepcja awaryjna czy przemoc seksualna.

Raport Instytutu Badań Edukacyjnych wskazuje jednak na zapotrzebowanie młodzieży i rodziców na realizację edukacji seksualnej. Zdecydowana większość osiemnastolatków, bo aż 87% uważa, że zajęcia dotyczące rozwoju psychoseksualnego i seksualności człowieka powinny odbywać się w szkole. Niemal identyczny odsetek rodziców (88%) uważa tak samo. Ponad połowa badanych osiemnastolatków jest zdania, że przedmiot dotyczący rozwoju psychoseksualnego i seksualności człowieka najlepiej prowadziłby specjalista spoza szkoły, na przykład psycholog, lekarz, edukator seksualny (54%). Z wypowiedzi rodziców dzieci w wieku szkolnym wynika, że są oni otwarci na wszelkie tematy dotyczące rozwoju psychoseksualnego i seksualności człowieka, pod warunkiem zachowania adekwatności poruszanych tematów w stosunku do wieku dziecka. W opinii młodych dorosłych tematy, które powinny być poruszane na zajęciach szkolnych najwcześniej (klasy 4-6 lub nawet wcześniej) to głównie tematy związane z relacjami: prawo do wzajemnego szacunku, wzajemne zaufanie, wartości rodzinne i wierność. Również wcześniej powinny zostać poruszone tematy istotne ze względu na proces dojrzewania – higiena, budowa ciała oraz wszelkie zmiany zachodzące podczas dojrzewania: emocjonalne, fizyczne i psychiczne. Młodzi dorośli określając tematy, które powinny pojawić się w gimnazjum lub później, wskazują m.in. masturbację, pornografię, kwestię przemocy i chorób przenoszonych drogą płciową oraz kwestię wstrzemięźliwości czy inicjacji seksualnej. W gimnazjum lub w szkołach ponadgimnazjalnych powinny być ich zdaniem realizowane tematy związane z aborcją, ciążą, porodem czy życiem seksualnym. Podobny

Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny
ul. Nowolipie 13/15, 00-150 Warszawa
tel./fax: 022 635 93 95; 022 887 81 40
federacja@federa.org.pl; www.federa.org.pl

rozkład tematów względem etapów edukacji wskazali przebadani rodzice dzieci w wieku szkolnym.

Wykazany w badaniach potrzebom nie wychodzi na przeciw dokument z dnia 2 grudnia 2016 r. "Podstawa programowa - wychowania do życia w rodzinie - szkoła podstawowa - klasy IV-VIII". Jest on raczej oznaką regresu w kształtowaniu edukacji seksualnej w Polsce. Zgodnie z najnowszą podstawą programową bowiem zajęcia w szkołach mają na celu niemal wyłącznie promowanie postaw prorodzinnych i tradycyjnego modelu rodziny oraz wartościowanie etyczne stosowania antykoncepcji. Przewagę treści stanowią zagadnienia życia małżeńskiego i rodzinnego (najbardziej zadziwia w niej obecność tematu "Zasady savoir-vivre'u w domu rodzinnym i różnych sytuacjach społecznych" oraz brak kwestii chociażby antykoncepcji awaryjnej czy akceptacji seksualności nieheteronormatywnej). W programie brakuje treści, które młodzież i rodzice dzieci w wieku szkolnym wskazali jako warte do poruszenia na etapie gimnazjum, czyli w wyniku reformy edukacji w klasach VII-VIII.

Takie sformułowanie podstawy programowej zajęć wychowania do życia w rodzinie (na marginesie należy dodać, że już sama nazwa zajęć wydaje się być nieadekwatna wobec wymogów edukacji seksualnej) nie spełnia ponadto standardów zawartych w polskim prawie. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (t.j. Dz.U. 2014 Nr 0, poz. 395) zakłada, że w ramach zajęć edukacyjnych „wychowanie do życia w rodzinie” powinny być przekazywane treści dotyczące wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, metodach i środkach świadomej prokreacji, ale także o wartości rodziny i życia w fazie prenatalnej.

Z wielkim niepokojem Zespół Pomocy Prawnej Federacji na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny odebrał także informację o powierzeniu dr hab. Urszuli Dudziak, odpowiedzialnej za opracowanie wyżej opisanej podstawy programowej, zadania opracowania podręcznika do zajęć "wychowanie do życia w rodzinie".

Treści prezentowane przez dr hab. Urszulę Dudziak w dotychczasowych publikacjach oraz wypowiedziach publicznych odbiegają od aktualnej wiedzy na temat seksualności człowieka. Dr hab. U. Dudziak publicznie prezentuje poglądy, które nie są neutralne

Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny
ul. Nowolipie 13/15, 00-150 Warszawa
tel./fax: 022 635 93 95; 022 887 81 40
federacja@federa.org.pl; www.federa.org.pl

światopoglądowo, zarówno jeśli chodzi o treści merytoryczne, które miałyby się znaleźć w podręcznikach do przedmiotu, jak i w kwestii swoistej lustracji nauczycieli, mających prowadzić zajęcia. Prezentowane przez dr hab. U. Dudziak poglądy narzucają konkretną ideologiczną narrację, co stoi nie tylko w sprzeczności z najnowszą wiedzą medyczną na temat seksualności człowieka, współczesnych metod antykoncepcyjnych, ale również z konstytucyjną zasadą neutralności światopoglądowej państwa.

Mając na uwadze, że art. 3 ust. 1 Konwencji o Prawach Dziecka stanowi, iż we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną powinno być najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka, należy podjąć starania, by edukacja seksualna dzieci i młodzieży była rzetelna i przyczyniała się do zwiększenia ich świadomości w każdym obszarze zdrowia fizycznego i psychicznego, w tym również zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego. Ograniczanie dostępu do rzetelnej wiedzy o seksualności godzi w podstawowe prawa dziecka, w tym prawo do nauki, która - zgodnie z art. 29 Konwencji o Prawach Dziecka - powinna przygotowywać m. in. do odpowiedniego życia w wolnym społeczeństwie, w duchu zrozumienia, pokoju, tolerancji i równości płci.

W związku z tym Zespół Pomocy Prawnej zwraca się z uprzejmą prośbą o udzielenie informacji, jakim kryterium Ministerstwo Edukacji Narodowej kierowało się przy wyborze ekspertów odpowiedzialnych za merytoryczne przygotowanie podstawy programowej, a także podręcznika do nauczania przedmiotu „Wychowanie do życia w rodzinie”. Zespół żywi poważne obawy, że przygotowany podręcznik oraz przekazywane w nim treści nie będą spełniać standardów krajowych i międzynarodowych, dlatego też apeluje o włączenie w prace przygotowawcze niezależnych światopoglądowo ekspertów z zakresu seksuologii, ginekologii i psychologii.

Z wyrazami szacunku,

**w imieniu Zespołu Pomocy Prawnej
Federacji na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny**

**Krystyna Kacpura
Dyrektorka Wykonawcza Federacji**

**Kamila Ferenc
Koordynatorka Zespołu**